

پیام دیپلماتیک هدایای تاریخی؛ از شیردال تا نقشه پرشیا

از اولین باری که حسن روحانی برای شرکت در اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل وارد نیویورک شد دو سال می‌گذرد. هنگام بازگشت از همان سفر بود که آمریکایی‌ها با بازگرداندن شیء تاریخی موسوم به شیردال، سریال هدایای تاریخی به سران ایران را کلید زدند.

به گزارش آران نیوز: تاریخ ایرانی: از اولین باری که حسن روحانی برای شرکت در اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل وارد نیویورک شد دو سال می‌گذرد. هنگام بازگشت از همان سفر بود که آمریکایی‌ها با بازگرداندن شیء تاریخی موسوم به شیردال، سریال هدایای تاریخی به سران ایران را کلید زدند. سپر رزمی برجای مانده از سربازان شاه عباس اول در جنگ با عثمانیان دومین هدیه تاریخی به ایران در دولت یازدهم بود؛ هدیه‌ای که ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه در حاشیه نشست سران ساحلی دریای خزر در آستاراخان به همتای ایرانی‌اش هدیه کرد و با لبخند هوشیارانه‌ای خطاب به وی گفت: «ظاهراً این سپر به دست حریف افتاده، اما ایران برنده آن نبرد بود.» هدیه معنادار پوتین اما به همین جا ختم نشد، او که دوم آذر امسال برای شرکت در نشست سران کشورهای صادرکننده گاز وارد ایران شده بود، در دیدار با مقام معظم رهبری، نسخه تاریخی قرآنی را به ایشان هدیه کرد که گفته می‌شود همان قرآن اهدایی والی شام به سلطان سلیم عثمانی است. آخرین هدیه تاریخی به سران ایران که هفته گذشته به روحانی تقدیم شد، نقشه تاریخی ایران با قدمتی ۱۷۵ ساله از جانب نخست‌وزیر مجارستان بود؛ نقشه‌ای که حاوی نکات ارزنده‌ای از جمله وسعت سرزمینی ایران است.

جام سیمین شیردال

جام سیمین شیردال، نخستین پیشکشی بود که از جانب آمریکایی‌ها به عنوان اثبات حسن نیت به ایران بازگردانده شد. تقدیم این جام همزمان با پایان سفر اول روحانی به مقر سازمان ملل در ۶ مهر ۱۳۹۲ صورت گرفت؛ سفری که روحانی طی سه سخنرانی در آن تمام تلاش خود را برای ارائه چهره‌ای صلح‌دوستانه از ایران به کار بست، محمدجواد ظریف، وزیر خارجه هم در حاشیه نشست مجمع عمومی، در پی راه‌حلی برای گشایش قفل پرونده هسته‌ای با وزرای امور خارجه ۵+۱ نشستی در نیویورک برگزار کرد و محمدعلی نجفی، رئیس وقت سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در پی فتح بابی برای تبادلات فرهنگی میان دو کشور به دیدار با ایرانیان مقیم آمریکا و رؤسای برخی دانشگاه‌ها شتافت. در چنین بستری وزارت امور خارجه آمریکا تصمیم به بازگرداندن شیء تاریخی گرفت که ۹ سال پیش در گمرک آن کشور به عنوان کالای قاچاق توقیف شده بود. از همان مراسم رونمایی از شیردال در فرودگاه مهرآباد، تعدادی از رسانه‌ها به تاسی از کارشناس موزه متروپولیتن آمریکا در اصالت تاریخی آن تردید کردند. این در حالی بود که آمریکایی‌ها هنگام اهدای آن به هیات ایرانی، این جام را شیء باستانی مربوط به ۲۷۰۰ سال پیش خوانده بودند که پس از توقیف از یک قاچاقچی عتیقه «از سال ۲۰۰۳ در انبار کوئینز وزارت امنیت داخلی آمریکا مانده بود.»

بر اساس همین گفته نیز روحانی در پایان سفر خود به نیویورک در جمع خبرنگاران گفت: «جام شیردال یک اثر تاریخی و یکی از اشیای بسیار ارزشمند ایران است که متعلق به ۲۷۰۰ سال قبل بود و از سال ۲۰۰۳ این جام در دست آمریکایی‌ها قرار داشت.» محمدعلی نجفی نیز که در این سفر روحانی را همراهی می‌کرد، در مراسم رونمایی از این جام در فرودگاه مهرآباد از آن به عنوان هدیه‌ای از جانب وزارت امور خارجه آمریکا، با هدف بهتر شدن ارتباطات فرهنگی یاد کرد؛ نکته‌ای که در همان روزهای نخست واکنش مخالفان دولت را برانگیخت و روزنامه کیهان در ستون ویژه خود نوشت: «...طبق مقررات بین‌المللی، دولت آمریکا «موظف و متعهد» بوده که این اثر و ده‌ها هزار اثر تاریخی دیگر را که از سال ۱۹۷۰ از ایران خارج شده و در سال ۲۰۰۳ به آمریکا رفته فوراً به ایران بازگرداند. در نتیجه نمی‌توان اصطلاحات و تعبیری همچون بخشش و هدیه را به کار برد.» اما آنچه بیشتر مورد تأکید برخی رسانه‌ها و محافل سیاسی مخالف دولت بود، حرف و حدیث‌ها بر سر اصالت جام بود؛ تا جایی که در دی ماه سال گذشته اسماعیل کوثری، عضو کمیسیون سیاست خارجی و امنیت ملی مجلس از سازمان میراث فرهنگی خواست که با بازگرداندن این جام به آمریکایی‌ها آبروداری کند و خبرگزاری فارس به نقل از کارشناس موزه متروپولیتن آمریکا نوشت: «جامی که اخیراً توسط وزارت خارجه آمریکا قدمت ۲۷۰۰ ساله تخمین زده شده و به ایران داده شده در واقع جعلی است و تاریخ ساخت آن به ۱۹۹۹ برمی‌گردد.» ادعاهایی که به زعم رئیس سابق سازمان میراث فرهنگی همگی صرفاً بر اساس مقاله یک کارشناس یهودی اشیای عتیقه و باستانی است که برای اولین بار بر اساس دلایلی این جام را قلابی خواند، در حالی که مقالات دیگری در جهت مقابله با آن موجود است. او که پس از گذشت دو سال از این ماجرا همچنان بر اصالت جام شیردال اصرار دارد ماجرای تقلبی بودن آن را صرفاً تبلیغاتی علیه شخص وی و دولت می‌داند و معتقد است: «اگر این شیء از نظر کارشناسان گمرک آمریکا باستانی نبود اصلاً ضبط نمی‌شد... و البته در اینکه این شیء در آخرین معامله یک میلیون دلار خریداری شده هم شکی نیست... چنین چیزی که دو تا شیردال باشد و یکی اصل و دیگری قلابی، اصلاً درست نیست.»

سپر رزمی

درست یکسال پس از اهدای جام شیردال و زمانی که هنوز غائله اصالت آن نخوابیده بود، در هفتم مهر ۱۳۹۳ دومین هدیه معنادار تاریخی در آستاراخان و توسط رقیب دیرینه آمریکا به دست ایران رسید. ماجرا از این قرار بود که ولادیمیر پوتین،

رئیس‌جمهور روسیه در حاشیه دیدار سران کشورهای ساحلی دریای خزر، سیر رزمی را به روحانی اهدا کرد که گفته می‌شود متعلق به یکی از سربازان شاه عباس اول در جنگ با عثمانی‌ها است. برخلاف آن پیشکش اول اما هیچ نغمه اعتراضی مبنی بر عدم اصالت این شیء تاریخی از هیچ رسانه‌ای برنخاست، بلکه آنچه این بار نظر آنان را جلب کرده بود تحلیل اهداف پوتین از پیشکش چنین هدیه معناداری به ریاست جمهوری ایران، البته با نگاهی مثبت بود.

نسخه تاریخی قرآن

نسخه تاریخی قرآن کریم هدایی به رهبر معظم انقلاب، دومین هدیه پوتین به سران ایران و سومین هدیه تاریخی به آنان از دو سال گذشته تاکنون بوده است؛ قرآنی که پوتین دوم آذر ۹۴، هنگام شرکت در نشست سران کشورهای صادرکننده گاز طی تشریفات خاصی به ایران آورد و آن را با احترام تمام به رهبر انقلاب تقدیم کرد. خبرگزاری فارس در تأیید اصالت این نسخه قرآنی ضمن اینکه آن را یکی از ارزشمندترین نسخه‌های قرآن خواند به نقل از بخش خاورمیانه‌شناسی دانشگاه مسکو نوشت: «قرآنی که رئیس‌جمهور پوتین به جناب آیت‌الله خامنه‌ای رهبر ایران هدیه کرد، مربوط به دوره مروان آخرین خلیفه بنی‌امیه بود که والی شام به سلطان سلیم عثمانی هدیه کرده بود و بعدها پادشاه دیگر عثمانی نیز آن را به عباس میرزا نایب‌السلطنه قاجار هدیه کرده بود.» پس از آن نیز تقریباً اکثریت قریب به اتفاق رسانه‌ها در تأیید اصالت تاریخی این قرآن به خبر درج شده در فارس و ارجاع آن به بخش خاورمیانه‌شناسی دانشگاه مسکو اکتفا کردند؛ اما آیا این نسخه همان نسخه اصلی بود؟ این شبهه زمانی آغاز شد که دیمیتری پسکوف، معاون مطبوعاتی پوتین بیان کرد که نسخه هدیه شده کپی برابر اصل است. بلافاصله پس از این سخنان دوباره بحث اصالت آن به میان آمد و این بار اگرچه نه به شوری جام شیردال اما به واسطه اهمیت اهداکننده آن در مناسبات بین‌المللی مورد توجه رسانه‌ها قرار گرفت.

نقشه موسوم به پرشیا

نقشه تاریخی موسوم به پرشیا، تا اینجای کار چهارمین و آخرین هدیه تاریخی است که هفته گذشته هنگام دیدار ویکتور اوربان، نخست‌وزیر مجارستان با روحانی به وی تقدیم شد؛ نقشه‌ای که بنا به نوشته معاون ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر رئیس‌جمهور، قدمت ۱۷۵ ساله دارد و نکات مهمی از جمله وسعت سرزمینی ایران، وجود دریای کاسپین در شمال و خلیج فارس در جنوب، وجود تهران به عنوان روستایی از توابع ری و... در آن به چشم می‌خورد و تاکنون هیچ منبعی در اصالت آن تردید نکرده است.

نشانی برای احترام و نه سندی برای اثبات اصالت

اما تقدیم سریالی این هدایای تاریخی نشانه چیست و به طور کلی چنین هداییی حامل چه پیام‌های دیپلماتیکی برای کشورهای مقصد هستند؟ فریدون مجلسی، دیپلمات پیشین و نویسنده و مترجم در این باره به «تاریخ ایرانی» گفت: «این‌گونه هدایا بیش از هر چیز نشانه ابراز احترام و اهمیتی است که کشور اهداکننده برای روابط خود با کشور مقصد قائل است. الزاماً نشانه دوستی نیست و میان رقبای ارزشمند نیز مبادله می‌شود، اما اغلب نشانه و اعلام تمایل به روابط نزدیکتر است.» وی همچنین انتخاب چنین هداییی را نشان از هوشمندی فرد هدیه‌دهنده دانست و اظهار داشت: «اهدای نسخه‌ای برگرفته از قرآنی قدیمی از سوی آقای پوتین به مقام معظم رهبری با توجه به جایگاه مذهبی ایشان نشان از ظرافت و گزینشی هوشمندانه دارد؛ چراکه نمی‌توان به رهبر مذهبی شمشیر، جواهر یا هدیه مناسب‌تری داد.» او هدیه سیر تزیین‌شده‌ای که به دست عثمانی‌ها افتاد را نیز زیرکانه‌تر قلمداد کرد و گفت: «پوتین با تقدیم آن به رئیس‌جمهور ایران به درستی یادآور می‌شود که گرچه سیر به غنیمت نصیب عثمانی شده بود - که بعدها به دست روس‌ها می‌افتد - اما برنده آن جنگ ایرانی‌ها بوده‌اند.»

مجلسی اهدای نقشه موسوم به پرشیا از جانب نخست‌وزیر مجارستان را نیز انتخابی ظریف خواند و گفت: «نقشه هدایی نخست‌وزیر مجارستان که تاریخ ۱۸۴۸ دارد باید تاریخ چاپ آن باشد، زیرا در سال ۱۸۴۸ مناطق قفقاز از ایران جدا شده و مرزهای جغرافیایی و دریایی روشن‌تر شده بود، یعنی اصل نقشه قدیمی‌تر از تاریخ انتشار آن است. مجارها که خود وارث امپراتوری عریض و طویل اتریش‌هنگری هستند می‌دانند که ایرانی‌ها این‌گونه یادگارهای بالیدنی را خوش دارند، خصوصاً آنکه طبیعتاً نام خلیج فارس مانند همه نقشه‌های نامجمعول بر آن می‌درخشد؛ چیزی که در این ایام ایران‌ستیزی افراطیون عرب، البته هدیه ظریف و خوشایند و شیرین‌تری است.»

او در باب اصالت هدایا نیز گفت: «سپر، اصیل و متعلق به دوره شاه عباس اول است. اصل قرآن هدایی نیز بعدها از سوی والی شام به سلطان سلیم عثمانی هدیه می‌شود. بعدها که به کوشش عباس میرزا و تیم مذاکرات مرزی اعزامی به ارزروم با حضور میرزا تقی‌خان (امیرکبیر بعدی) اختلافات مرزی دو کشور را برای همیشه به طور متمدنانه و صلح‌آمیز حل‌وفصل می‌کنند، سلطان عثمانی آن قرآن را به عباس میرزا هدیه می‌دهد و او هم به احترام فداکاری‌های حاکم گنجه در جنگ‌های ایران و روس آن را به حاکم گنجه اهدا می‌کند. متأسفانه ایران در آن جنگ شکست می‌خورد. گنجه به دست روس‌ها می‌افتد. بسیاری از مردم گنجه به سایر نقاط ایران مهاجرت می‌کنند و آن قرآن به روسیه منتقل می‌شود.» مجلسی همچنین اهدای «تصویری دقیق و بازسازی‌شده از آن قرآن را نشان از ادای احترام با درک موقعیت و مقام» از جانب فرد هدیه‌دهنده دانست و گفت: «قرآن اصلی غنیمت جنگ گنجه متعلق به موزه آرمیتاژ است و قابل هدیه دادن نیست. نسخه‌برداری و صحافی این‌گونه اقلام به عنوان هدیه خود ارزشمند است.»

منبع: انتخاب